

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

III. Contra primam conclusionem sunt duo argumenta difficilia. Primum est: Adimpletio voti est de jure divino naturali; ergo non potest summus pontifex dispensare. Antecedens patet, nam post emissum votum manet homo adstrictus de jure divino ad illius observantiam. Consequens vero probatur, nam in his, quæ sunt de jure divino, et naturali non potest summus pontifex dispensare. Secundum argumentum est: Nam in promissione facta, et acceptata ab aliquo non potest dispensari a pontifice sine alterius consensu, cui facta fuit promissio; ergo neque in promissione facta Deo, si quidem illam accepit. Confirmatur: Illud, quod per votum promittitur, jam est ipsius Dei per particularem promissionem, ergo non potest tollere illud pontifex, si quidem est jam sub potestate Dei.

IV. Ad primum multas solutiones adducit, et refellit Aragon. Ipse tamen quasi ex propria sententia respondet, quod licet impletio voti sit de jure divino, et naturali, in dispensatione superioris nihil circa ipsum votum fit, sed tantum tollitur jus illius, dum superior judicat non debere in tali casu, et respectu talis personæ ligare cum istis circumstantiis. Unde licet stante lege omnes ad illius observationem teneantur, potest tamen abrogari lex per ejus ablationem tollitur talis obligatio, sic in proposito dicendum est respectu voti. Solutio ista non est propria istius auctoris, ut ipse putat, sed est expressa D. Thomæ solutione ad secundum, licet sit magis extensa, et explicata.

V. Ad secundum cum sua confirmatione respondetur, quod promissio alteri facta non potest tolli, nec

in ea dispensari, quia jam alter accepit, et acquisivit dominium in re, vel jus ad rem: unde fieret illi injuria, si ipso invito alter ab illius promissione eximeretur. Cæterum vota, quæ respectu Dei considerantur, determinantur jam ipso Deo sic ordinante, juxta voluntatem superiorum, quibus dedit facultatem, ut quando sibi visum fuerit expedire, talem voti obligationem tollant, aut dispensent; diximus enim supra, quod effectus istorum inferiorum etiam in moralibus gubernat Deus mediis causis secundis. Unde ipse dixit de hujusmodi ministris: *Qui vos audit, me audit.*

VI. Si quis quærat, utrum quando commutatur aliquod votum in aliquam aliam materiam æquivalentem, teneatur qui emisit votum, servare illam materiam ex vi voti, an solum ex præcepto commutantis votum, respondetur teneri ex vi voti, quod antea emisit ad observantiam illius materiæ. Itaque si talem materiam frangat, tenebitur explicare circumstantiam sacrilegii, nam commutatio hoc dicit ex natura sua, quod obligatio antiqua, licet non jam coacta ad materiam promissam, sed extensam ad æquivalentem. Itaque tollitur materia, non tamen obligatio voti respectu alterius æquivalentis.

VII. Sed est argumentum contra hoc: Nam per commutationem videtur votum tolli absolute, licet determinetur altera materia a confessore. Quod probatur, quia iste noluit se obligare nisi ad istam materiam solum, quando emisit votum; ergo ad alteram materiam tantum tenebitur ex determinatione confessoris, et non ex vi voti. Et confirmatur: Obligatio voti requirit necessario actum voluntarium respectu materiæ promissæ, sed iste, qui

emisit votum nunquam talem materiam promiserat, ergo ad illam non tenebitur ex vi voti. Respondetur, quod quamvis formaliter, et explicite actus voluntatis ejus non fuisset circa istam materiam commutationis, virtualiter tamen, et implicite voluit omnem illam materiam, in quam confessarius vellet votum illud commutare; unde eo ipso, quod ille sit voluntarius, ut sibi commutetur votum, extendit voluntarie obligationem antiquam ad materiam designandam per confessarium.

VIII. Secundo principaliter arguitur contra secundam conclusionem, ad probandum quod votum solemne sit adjunctum ordini sacro de jure divino, in quo consistit tota difficultas. Non est magis de essentia religionis castitas, quam ordinis, nec e converso; ergo qua ratione jure divino tenetur religiosus observare castitatem, et clericus. Probatur antecedens, nam in utroque statu, scilicet religioso, et clericali castitas solemniter proficitur. Confirmatur: Cum sacerdos rebus divinis debeat intendere, et in illis occupari, si esset uxoratus distenderetur ad ea, quæ uxoris sunt, quomodo placeat uxori, et divisus esset, ut dicit D. Paulus; ergo his, qui sacris rebus intendunt, præcipitur de jure divino castitas. Secundo: Nam si sacerdotes filios haberent, fieret ut jure hæreditario parentibus succederent in beneficiis, quod in magnam perniciem, et confusionem cederet, ergo. Tertio: Tractatio corporis, et sanguinis Christi, quæ est materia circa quam exercetur ministerium clericorum requirit munditiam maximam, et honestatem; ergo ad istud munus obeundum præcipitur castitas de jure divino. Confirmatur: Sacerdotes in lege veteri, quando per suum tempus serviebant templo, abstinebant ab uxori-

bus, ergo in lege gratiæ major abstinentia in ipsis requiritur.

IX. Respondetur, quod licet quantum ad aliqua æquiparentur vota clericorum, et religiosorum, scilicet, quantum ad solemnitatem, et quantum ad hoc, quod est impedire matrimonium, non tamen æquiparantur quantum ad hoc, quod est esse dispensabilia, vel non dispensabilia. Ad alia argumenta, quæ pro contraria sententia feruntur, respondetur, quod sunt quædam conjecturæ piæ, et rationes probantes consonum esse, quod castitas præciperetur clericis a pontificibus, non tamen esse præceptam de jure divino. Sed in fine hujus dubii notandum est, quod si clericus per falsam relationem dispensationem obtineret, talis dispensatio esset nulla, et matrimonium, quod contraheret non esset validum, quia summus pontifex respectu talis dispensationis censeretur involuntarius. Cætera ad istum articulum pertinentia, scilicet, quid sit votum irritare, dispensare, commutare, interpretari, videantur in Aragon in hoc articulo.

ARTICULUS XIX.

Utrum in voto solemnibus religionis a monacho emisso possit summus pontifex dispensare?

I. Dubium hoc grave, et difficillimum est inter scholam theologorum, et jusperitorum agitarum; est enim scitu dignissimum, an sit in Ecclesia Dei potestas ad hujusmodi rem: in qua quæstione tota juristarum copia tenet partem affirmativam, cujus auctores adducit Soto ubi supra, et Aragon in hoc articulo, et sunt pro hac parte valida

argumenta, quæ infra sunt adducenda.

II. Sententia tamen theologorum probatur primo: Matrimonium ratum non consummatum dissolvitur jure divino per professionem solemnem; sed papa non potest dispensare in matrimonio rato non consummato: ergo neque etiam in voto solemniter continentie. Consequentia patet evidenter a fortiori, nam si in id, quod est minoris vinculi, non potest cadere pontificis dispensatio, ergo neque etiam in id, quod est majoris. Minor vero probatur, nam si in matrimonio rato non consummato posset dispensare, sequeretur, quod vir vivente priori uxore posset aliam ducere: quod apparet falsum, nam indissolubilitas est de ratione matrimonii: matrimonium autem ratum etiam non consummatum est vere, proprie, ac simpliciter matrimonium. Explicatur vis hujus rationis: et supponamus, quod ille qui matrimonium contraxit profiteatur solemniter, jam dissolvitur primum matrimonium; supponamus etiam, quod post professionem pontifex cum illo dispensat, jam ille manebat liber a sua professione: ergo poterat postea matrimonium contrahere: ergo vivente priori uxore poterit aliam ducere.

III. Respondent canonistæ huic rationi, quod pontifex dispensare potest in matrimonio rato non consummato, et adducunt aliquale exemplum ad hoc explicandum: nam sicut si moriatur vir, postquam contraxit matrimonium, et postea resurgat, potest aliam uxorem ducere, quia primum matrimonium jam fuit morte terminatum, ita poterit ille dispensatus ducere aliam uxorem, quia primum matrimonium fuit terminatum in morte, qua iste est mortuus sæculo religionem solemniter profitendo. Huic

solutioni consentit Cajetanus in hoc articulo. Cæterum falsum communiter reputatur etiam a majori parte juristarum, quod pontifex in matrimonio rato non consummato possit dispensare. Et habet maximum fundamentum in Scriptura sacra, præcipue ex illo Marci x, ubi referens Christus verba Adam dicit: *Quos Deus conjunxit, homo non separet*. Et certum est, quod loquebatur de matrimonio rato non consummato, quia Adam nondum noverat uxorem suam, ut patet ex Genesis secundo, et etiam infra refert sacra Scriptura: *Cognovit ergo Adam uxorem suam Evam*. Præterquam quod non salvant qualiter sit de intrinseca ratione matrimonii indissolubilitas. Et licet verum sit, quod in morte naturali terminatur primum matrimonium, tamen ante illam quotiescumque vir sit exemptus a voto continentie, reputabitur maritus prioris uxoris.

IV. Secundo probatur theologorum sententia: Monachus per professionem solemnem totaliter se Deo tradit, et religioni; itaque non dicitur esse suus, sed totaliter Dei, et religionis; ergo non potest per dispensationem aliquam ab illo auferri res, cui facta est totalis traditio. Si respondeas, quod etiam per vota clericorum est totalis traditio, et hoc non obstante possunt dispensari, contra, nam illa traditio non est totalis, et absoluta sicut religiosorum; tum, quia clericus solum se tradit respectu illius ministerii, ad quod assumitur, scilicet, vacare Deo, et rebus incumbere divinis, at vero religiosus in omnibus se totaliter tradit Deo; tum etiam, quia licet esset omnimoda traditio in clericis, tamen continentia in illis, sicut diximus, est de jure pontificio, in quo pontifex dispensare potest. Confirmatur: Nam religiosus de jure divino, et naturali est jam Deo tra-

ditus totaliter per professionem; ergo religio acquisivit jam verum dominium circa illud: ergo irrogabitur injuria religioni, et Deo, si dispensatur cum illo.

V. Tertio probatur ex capite Monasterium, adducto a D. Thoma, qui quidem locus efficacissimus est pro hac theologorum sententia; expresse enim habetur ibidem, quod sicut pontifex in habenda proprietate cum aliquo monacho dispensare non potest, sic etiam nec in voto continentie solemniter emisso. Nec valet respondere, quod licet de potestate ordinaria non possit, potest tamen de potentia absoluta. In ordine ad hoc explicandum sunt multa exempla in theologia. Hæc inquam solutio non valet. Nam certissimum est inter omnes doctores nunquam pontificem dispensare regulariter in voto solemniter continentie, sed solum quando concurrunt gravissimæ, et urgentissimæ causæ; de hoc sensu loquitur pontifex in capite adducto.

VI. Quarto probatur ex illa historia de Matthæi quæ solet adduci, qui noluit dispensare cum Iphigenia moniali, ut nuberet, quamvis rex promitteret se, et suos conversuros esse ad fidem. Et licet Cajetanus rejiciat istam historiam tamquam non authenticam, tamen refert illam Abdias, qui fuit coætaneus temporibus Apostolorum, recipiturque communiter ab Ecclesia universali. Ex quo facto tale conficio argumentum: Nam si aliqua ratio maxima urgeret in ordine ad dispensandum, maxime conversio totius regni, sed adhuc non obstante noluit Apostolus dispensare; ergo. Ultimo probatur: Si tantum esset unus homo conjugatus in mundo, cujus conjux esset sterilis, non posset dispensari cum isto, ut duceret aliam, eo quod esset contra jus divinum naturale; ergo neque etiam propter aliquam causam quantumvis gravissimam in voto so-

lemni continentie. Quæ enim major ratio potest esse, quam bonum totius mundi? Consequentia probatur, nam utrumque est de jure divino naturali. Propter hæc argumenta sententia theologorum sine dubio est certa, vel saltem probabilior.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

VII. Pro juristarum sententia arguitur primo: Illud quod est majoris boni impedivum habet sufficientem causam, ut in illo dispensetur: sed tale est votum continentie religiosorum: ergo. Major manifestissima est, quoniam cum votum extendatur ad ea, quæ sunt magis Deo accepta, non debet esse de his, quæ sunt majoris boni impeditiva, nec in hoc debet censi voluntaria divina voluntas. Minor vero probatur, nam majus bonum est bonum totius reipublicæ, vel regni, quam bonum particulare istius religionis, et monachi; ergo quando contingat similis necessitas, et non possit aliter subveniri, quam per hoc medium, scilicet, ut dispensetur in voto solemniter continentie, tunc erit dispensabile concurrente hujusmodi necessitate. Explicatur vis argumenti. In casu, quo si dispensetur cum religioso ut nubat considerantur duo regna inter se maxime distantia, et restringamus casum ad has angustias, ut nisi dispensetur cum religioso regnum devolvatur in potestatem hæretici, ex quo quantæ clades, quantaque mala, tam in spiritualibus, quam in temporalibus regno contingere possunt, nemo est qui dubitet.

VIII. Dupliciter poterat ad hoc responderi. Primo, cum D. Thoma, quod pax illorum regnorum potest per alia media firmari; unde non est restringenda res ad istud medium præcise. Contra hanc solutionem

replicatur sic, et supponamus, quod fuerint attentata alia media, quæ humano modo possunt inveniri, et nihilominus nullum sortita sunt effectum, et non est aliud, nisi ut jungatur successor unius regni cum filia alterius regis, tunc enim non currit solutio D. Thomæ, quoniam jam humano modo de hac re tractatum est, et nihil in ea profecerunt. Deinde etiam ex natura rei nullum medium est adeo efficax ad pacandos, et confederandos animos quam conjunctio consanguinitatis inter duo regna; ergo cum hoc sit efficacissimum medium, et alia non multum habeant firmitatis, eligendum est, ut dispensetur cum religioso, ut possit matrimonium contrahere.

IX. Secundo, potest responderi ad argumentum D. Thomæ, quod in illo casu per accidens poterit dispensari in voto continentiae ratione illius gravissimæ necessitatis, per se autem, et ex natura sua votum solemnne continentiae est indispensabile. Esse autem per se indispensabile, et per accidens dispensabile non sunt opposita. Contra: nam opposita sententia non dicit, quod votum solemnne continentiae religiosorum est dispensabile per se, sed solum quo in aliquibus casibus propter urgentissimas causas alicujus regni, vel magni boni communis: ergo solutio ista incidit in opinionem contrariam.

X. Respondetur solutionem D. Thomæ esset sufficientissimam. Ad primam impugnationem respondetur, quod de illo, qui professionem facit debemus procedere quasi si re vera esset mortuus, cum sit jam mortuus sæculo. Unde in ordine ad quærenda media, sic se debent gerere homines, ac si non essent in mundo. Et cum arguitur, quod nullum aliud remedium est præter istud, respondetur, quod sicut pro salute totius

mundi non potest pontifex dispensare in præceptis decalogi, eo quod sunt de jure naturæ, et divino, sic etiam nec in voto religiosorum. Per hæc patet ad secundam impugnationem.

XI. Sed ut magis explicetur hæc solutio, et doctrina totius dubiit, arguitur sic: Status monachalis non est intrinsece conjunctus, imo neque tamquam propria passio cum isto homine, sed est accidens commune quinti prædicabilis illius; hæc enim propositio: Petrus est monachus, est sicut ista: Petrus est albus; ergo potest separari status monachalis ab isto homine, sicut albedo a Petro. Probatum consequentia, nam accidentia quinti prædicabilis non habent necessariam connexionem cum subjecto. Respondetur primo, quod albedo respectu nivis est accidens quinti prædicabilis, et tamen non est in rerum natura potentia, ut separetur a nive. Secundo, respondetur et melius, quod licet religio, vel monachus accidat huic homini absolute considerato, et quantum ad hoc nulla sit differentia inter ipsum, et subjectum respectu albedinis, tamen si consideretur iste homo, ut traditus totaliter Deo per professionem, jam dicit necessariam connexionem illud prædicatum cum hoc subjecto. Unde respondetur in forma: Monachus est accidens istius, distinguo an teedans; istius absolute considerati, concedo; istius jam traditi Deo per professionem, nego. Et sic est inseparabilis.

XII. Si autem dicas: Hæc propositio; Iste homo est religiosus, est absolute accidentalis; ergo prædicatum illud nullam connexionem necessariam habet cum subjecto, respondetur distinguendo antecedens; si enim consideretur iste homo absolute, transeat antecedens; si autem consideretur, quatenus ex parte sub-

jecti includitur hæc conditio, scilicet, totaliter Deo traditus, sic constituit prædicationem necessariam. Est duplex exemplum hujus, alterum in logica; alterum in theologia ut hoc explicetur. In logica hæc prædicatio: Homo est species, si ly homo absolute consideretur, est accidentalis; si autem consideretur ex parte subjecti iste modus, scilicet conceptus conceptu communi, sic erit prædicatio necessaria, et essentialis. In theologia ista prædicatio: Deus est homo, si attendamus vi significationis terminorum est in materia remota; at vero supposito incarnationis mysterio est in materia naturali, quoniam ex parte subjecti importatur quidam modus, scilicet: Deus incarnatus est homo, et hæc est ratio, propter quam ex parte subjecti solum Filium concipimus, eo quod solus Filius fuit incarnatus.

XIII. Secundo, principaliter arguitur: Lumine naturali dictante didicimus bonum commune esse præferendum bono particulari, quoniam illud est majus, et excellentius, sed dispensare in voto solemnne alicujus religiosi cedit in bonum commune, non autem dispensare cedit in bonum particulare; ergo. Minor probatur, nam ex dispensatione oritur pax, et tranquillitas reipublicæ; ex eo autem, quod non dispensetur, solum oritur bonum particulare istius religiosi; ergo. Si respondeas, quod etiam pertinet ad bonum commune, quod non dispensetur in voto religiosorum propter bonum religionum, quæ per omnia regna sunt sparsæ; unde hoc majus bonum est, quam bonum istius regni, et illius, contra, nam religio nullum patitur detrimentum saltem notabile ex eo, quod cum isto religioso dispensetur in voto continentiae, at vero regnum sentit maximam commoditatem: ergo præfe-

renda est dispensatio. Antecedens patet, Nam incommodum, quod religio potest sentire solum est carentia istius religiosi, hoc autem incommodum non debet dici tale respectu eorum, quæ sequerentur, si non esset successor, vel non fœderarentur duo regna.

XIV. Confirmatur argumentum primo: Nullus se potest eximere obligatione juris naturalis; sed jure naturali tenetur homo pro bono communi matrimonium contrahere, ne deficiat bonum commune; ergo eadem ratione poterit pontifex dispensare in voto solemnne religiosi. Confirmatur secundo: Et supponamus, quod aliquis imminenti gravi periculo regni velit emitte votum, iste talis potius teneretur matrimonium contrahere, quam vovere; ergo etiam post emissum votum manente eodem periculo, et causa poterit pontifex dispensare. Probatum consequentia, nam si commune bonum fuit causa, ut iste non voveret, sed nuberet, eadem ratione erit sufficiens causa, ut possit pontifex dispensare.

XV. Respondetur esse majus bonum, ne violetur jus divinum, quam quodlibet aliud bonum creatum, sicut est majus malum violatio juris divini, quam ruina, vel perditio totius mundi, illud enim est bonum infinitum, hoc vero finitum. Itaque Deus omni genere, et secundum quæcumque rationem continet totam essentiam bonitatis, pax autem, et tranquillitas alicujus regni, imo totius mundi huic non valent comparari. Itaque non debemus respicere (in quo falluntur multi) hoc quod est, quod iste religiosus servet continentiam; sed inspicere jus divinum, quod violaretur, si dispensatio esset in voto illius. Unde contra oppositam sententiam possumus retorquere argumentum, nam lumen naturale dicit bonum commune